

Sıkıntının Parodisi: Eđlecede Bir Gölge

Paris Sıkıntısı

Charles Baudelaire,

Çev. Tahsin Yücel

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, İstanbul 2013, 128 s.

(Birinci Basım, Adam Yayınları, 1961)

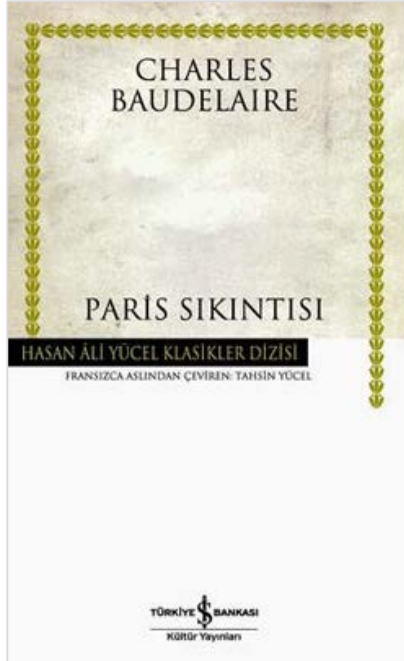
ISBN 9789754588033

DENİZ KARAGÜLLE

Gazi Üniversitesi

Bugünü anlamak için geçmişe ve geçmişin kültür ürünlerine bakarak gündelik yaşamımızı sürdürüyoruz. “Peki içine dâhil olduğumuz yapılar, yenilenmeler, kentler, popüler kültür, bireyleri sınırlar mı? Yoksa daha yaratıcı hâle mi getirir? Modern zamanlar, kent kültürünün getirisi olan rutin hayatın verdiği sıkıntıları, adım kültürüyle aşmaya çalışacak, tek tipleşmeye başlanılan devirlerin istisnai tipolojisini yaratır mı? Diyelim evet! Peki bu karaktere, içinde yaşadığı toplumun eğlence mantalitesini, gözlemleriyle buharlaştırıp dünyevileştirerek yolları arşınlatan hikâyeler neler olacaktır?” derken karşımıza *Paris Sıkıntısı* çıkar.

Paris Sıkıntısı kitabı; 19. yüzyılda, nergis gibi kendi üzerine eğik, boşlukta dönen, gözlemlemeye doymamış, hep çılgın, gözüne takılan her eğlenceyi tüketip bitiren bir şairin, yani Charles Baudelaire’in kaleminden dökülmüştür.

Bu kitabın ismine ve bir kente sirayet eden sıkıntıya, konumlanma noktamızı değiştirerek bir kez daha bakarsak, Apol-

lon'un bütünleyicisi Dionysos'u, Yin'in tamamlayıcısı Yang'ı göremez miyiz? Bir başka deyişle rutini sekteye uğratan, sıkılarak eğlenmek mi yoksa eğlenerek sıkılmak mı? Elem yerini mizaha bırakabilir mi? 19. yüzyıl Avrupa'da bunalım, huzursuzluk ve çöküntü çağıdır. Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi'nin etkilerinin yeni yeni görüldüğü çalkantılı dönemde, kitleler kimliklerini bulmaya çalışırlar. Yeni gelişmeler ve uyanışlar olur. İnsanlar karmaşa içinde kendi yerlerini ararlar. Baudelaire de kimliğinin, ne'liğinin peşindedir. Yaşadığı kentin ve zamanın renklerinden söz etmek için atar kendini sokaklara. Şair, *Paris Sıkıntısı'nı*, granitlemiş iskelete sahip bir yapıyı, sudan çıkmış balığa dönüştürürcesine dizemsiz, uyaksız, ezgisel, fragman tadında düzyazılardan oluşturmuştur. Kitabın her bir sayfası Paris kentinin bir köşesinin röntgenidir. Baudelaire bir yandan yürüyerek kelimelerle dünyayı duyumsamaya giderken diğer yandan Paris kent kültürünün diyalektik iki yüzüne tanıklık eder. Eğlence ve sıkıntı... Tam bir duyumsallık isteyen derin düşünmenin etkin bir biçimine sokar insanı. Paris Sıkıntısında, Baudelaire'in yürüyüşünden değişmiş olarak dönülür. Çağdaş yaşamımızda ağır basan ivediliğe boyun eğmekten çok, zamanın keyfini çıkartarak eğlenceye bir eğilim hissedilir. Baudelaire, *Paris Sıkıntısı'nı* yazarak kentsel, kitlesel, endüstriyel modern hayatın neden olduğu şoklara karşı bir savunma ve kendini koruma aracı tasarlamıştır. Modern hayatın koşuşturmaları insanları bireyselleştirerek bedenleri pasif hâle getirir. Kafka'nın böceğine dönüşmek kaçınılmazdır ama buna ek olarak bizim dünya içinde var olmağımız vardır.

Zincirin başlangıcı yaşam mücadelesidir. Eğlenmek yaşam mücadelesinin bir türüdür. Sosyal, kültürel, estetik bir fenomen olan eğlence, gündelik rutin hayatı kekeleyer. Yaşamda her şey tekrardan bile ibaret olsa eğlence nüansları giderek farkı yaratır. Sıkıntı maskesinin arkasına gizlenen Baudelaire'in her sayfadaki yegâne davası kişiliklerdeki güzellik fikrini yeşertmek, tutkularını tatmin etmek, hissetmek ve düşünmektir. Bunun için sahip olduğu zamanın ya da paranın sınırı yoktur. Baudelaire sıkıntı ve eğlenceyi harmanlayarak çift anlamlı alegorik bakış açısıyla Paris kent sokaklarını anlatmak için gider, bir şeyler aramak için gider peki aradığı nedir? Kitap boyunca o kent sokaklarında gezinirken: "Fikirler mi mekânı yaratır yoksa mekân mı fikirleri yaratır?" sorusuna cevap ararız. Hâlbuki onun tek bir derdi vardır: "Hep esrik olmalı insan. Tüm sorun buradadır. Zamanın, omuzlarınızı çökerten ve sizi yere eğilmeye zorlayan o korkunç ağırlığını duymamak için, sürekli sarhoş olmanız gerek. Neyle mi? İster şarapla, ister şiiirle, ister erdemle, bu sizin bileceğiniz iştir. Ama kendinizden geçin," der. Can sıkıntısını bir eğlenceye dönüştürün ister. Kitapta Paris'in damarlarımıza sıkıntı zerk ettiği sokaklarda gezerken mekânımız bazen zamanın bizatihi kendisidir, bazen de düşleri işaret ederek hayallerimizin mekân olduğunu gösterir. Karşımıza panayır yerleri, yaşlı hokkabazlar, cambazlar, gezgin satıcılar çıkar. Şenlik günlerinde acının, işin, her şeyin unutulduğunun, herkesin çocuklar gibi hür eğlendiğinin, söz konusu eğlenceye toplumsal sınıf farklılıklarının ortadan kalktığının altı çizilir. Bu kısım Bakhtin'in sözlerini anımsatır: "Karnaval, günlük yaşamı-

ninkilerden ayrı ve bağımsız sosyal ilişkilerin birleştirici 'dünyası'ydı. Bu ilişkilerin yapıları, alttakinin üsttekiyle alay ettiği, tüm dogmaların ve hiyerarşilerin askıya alındığı bir alt üst etme tavrı ile şekillenirdi." Böylece tıpkı kitaptaki gibi coşku ve kahkaha dolu eğlence mekânları dünyanın şimdi ve burada yaşanmasına olanak sağlar.

*Paris Sıkıntısı'*nda Baudelaire için sıkıntı, arkasına saklandığı snobca bir dildir. Bu da tıpkı Aristoteles'i anımsatır: "Kendimizi daha ciddi olmak uğruna eğlendirmeliyiz." Gardı sıkıntı olan Baudelaire, eğlenenlerin

kimliklerini benimsemez. Onları karşıdan izler ve tam olarak bu yüzden eğlence kültürünü en iyi gözlemleyendir. O bir ayırık otudur. Kalabalıklara sürgün, kökü olmayandır. Baudelaire acı çeker insanları görünce. Onlara dokunarak da eğlenebilir ama sadece dokunarak çünkü eğer insanlar hayatına dâhil olursa yine acı çekeceğine inanır. Onları uzaktan izlerken eğlenmenin halesinden yararlanarak esriyen ve zamana meydan okuyanları hikâyeleriyle alkışlar. Evrendeki somut sınırlılığı kitabıyla aşmış olur.